

VERZORGING een apart vak

Een grote zaal vol mensen, bezorgd over Verzorging, vijf sprekers met wel zeer verschillende benaderingen van eenzelfde zaak, een strijdbare voorzitter in de persoon van Iteke Weeda, en met twee respectabele rapporten op tafel, die op grond van dezelfde gegevens tot zeer controversiële conclusies komen... een verslag van de slag om de geloofwaardigheid van Verzorging als apart vak.

Beleid

Staatssecretaris *drs. N. J. Ginjaar-Maas* schroomde niet haar 1.600 koppig gehoor duidelijk te laten merken, dat zij meer waardering had voor de conclusies in het rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) dan voor de aanbevelingen van de ministeriële werkgroep Verzorging. Immers, wat de WRR in haar rapport over basisvorming wel gedaan heeft, is volgens haar door de werkgroep verzuimd, namelijk het aangeven van:

- criteria voor de afweging van de noodzaak van opname van vakinhouden in de basisvorming,
- eindtermen,
- haalbare invoeringsvarianten.

Het rapport van de werkgroep is daarmee gewogen en te licht bevonden voor een gerichte leerplanopdracht aan de Stichting Leerplanontwikkeling (SLO). De staatssecretaris heeft daarom besloten om een aanvullend advies te vragen aan de Adviesraad voor het Voortgezet Onderwijs- eerste fase, de ARVO-1, aangaande de volgende kwesties:

- Tot hoever strekt de taak van de overheid (i.c. de school) als het gaat om Verzorging, re-

kening houdend met het voorstel van de werkgroep Verzorging.

- Is het mogelijk om de onderwerpen, die de ARVO-1 tot de taak van de school rekent, onder te brengen in andere vakken volgens de lijn van het WRR advies.

- Werk vervolgens deze onderwerpen inhoudelijk nader uit.

Mevrouw Ginjaar daagde tenslotte het onderwijsveld uit om zelf de vormgeving en uitvoering te bepalen van de inhouden van de basisvorming, die de regering op korte termijn hoopt vast te leggen.

Historisch perspectief

Ali de Regt, verzorgingssociologe, keek met een historisch-filosofische blik naar Verzorging als apart vak. Waren het vroeger liefdadige instellingen, die trachten behoeftige gezinnen de burgerlijke normen van goed gedrag op te leggen, zodat deze zich met enige materiële hulp uiteindelijk zichzelf zouden weten te redden... ook nu zijn er nog steeds mensen die menen het beste voor te hebben met anderen. De aanpak is professioneler, de sociale afstand tussen hulpverleners en hulpontvangers is kleiner, men wil nu geen normen meer opleggen: zelfontplooiing en eigen keuze is de leuze. Maar dit is in feite niet minder normerend. Het onderwijsveld – en zeker een leergebied Verzorging – moet dit normerende karakter durven erkennen en open staan voor de wensen en behoeften van leerlingen.

Legitimiteit

Paul Jungbluth, onderwijssocioloog, gooide de derde knuppel in het hoenderhok door eerst te stellen dat verzorgingsvakken traditioneel alleen aan kansarme meisjes gegeven werden, terwijl de andere leerlingen deze kennis en vaardigheden blijkbaar later zelf opdoen. Er is immers tot dusver nog niet aangetoond dat zij iets missen op dit gebied. Wel staat vast dat naarmate iemand beter heeft leren rekenen en schrijven zijn latere maatschappelijke kansen groter zijn. Ruim baan dus voor cognitieve vakken in het onderwijs voor kansarmen, en het is zeker niet vanzelfsprekend dat verzorgingsvakken meer plaats moeten krijgen in het onderwijs-voor-Allen.

Waarom dan toch Verzorging in de basisvorming? Een feministische argumentatie voor gelijke kansen van mannen en vrouwen leidt tot het verplicht stellen van technische vakken voor meisjes en zorgvakken voor jongens. Maar er is ook een politieke argumentatie: de cognitieve vakken missen de aansluiting bij veel leerlingen. Inhouden van Verzorging kunnen dit manco voor een deel opvangen.

Verder kan Verzorging een consumentenge-

drag stimuleren dat het milieu zoveel mogelijk spaart. Ook kan Verzorging een bijdrage leveren aan verbetering van de omgang met eigen en andermans gezondheid.

Verzorging als leergebied heeft dus wel recht van bestaan, is zijn conclusie. Maar stel dat Verzorging een kans krijgt in het onderwijs, dan moeten er ook eindtermen vastgesteld worden. Je moet kunnen laten zien wat je bereikt hebt. Daarbij ontomk je er niet aan om te differentiëren naar sterke en zwakke leerlingen.

Paul Jungbluth, eindigde met de waarschuwingen:

- maak van Verzorging geen slim/dom selectievak (de kansarmen bezig met de voedingschijf, de kanshebbers met de moleculaire structuur van koolwaterstoffen),
- verwacht niet te veel van de invloed van het onderwijs op het – latere – gedrag van leerlingen (gaan leerlingen af op wat ze weten of op wat ze lekker vinden?),
- voorkom dat Verzorging afdrijft naar inhoud die niet werkelijk relevant zijn voor later.

Verzorging als apart vak

Vanuit zijn positie als vice-voorzitter van de APVO-1 en lid van de werkgroep Verzorging zorgde *Ed Schüssler* voor het nodige tegen-gas op de rede van de staatssecretaris. Hij verweet de beleidsmakers en hun adviseurs, dat zij het LBO, en zeker het LHNO, slecht kennen, dat zij doe-vakken onderwaarden, hardnekkige vooroordelen over Verzorging hanteren en het leergebied Verzorging uitkleeden in de integratie-voorstellen.

Verzorging als apart vak blijft dan beperkt tot het LHNO en bewerk zo het tegendeel van emancipatie. Wil Verzorging echt een kans krijgen, dan moet de regering nu een principebesluit voor een latere invoering als apart vak in de basisvorming nemen. En vervolgens moeten er goed begeleide experimenten worden opgezet om dit vak te ontwikkelen.

De werkgroep Verzorging heeft negen aandachtsgebieden, die het onderwijs in deze tijd voor haar rekening dient te nemen, zorgvuldig geselecteerd en een globaal programma geschetst. Hieruit komt een profiel van Verzorging als apart vak naar voren, waarvan de inhoud van belang zijn voor alle leerlingen en dat mogelijkheden biedt om al lang levende wensen in de samenleving te honoreren.

Ontwikkeling lesmateriaal

Olga Teunissen, biologe, gaf vanuit de praktijk van een lerarenopleiding een modelprogramma voor het ontwikkelen van lesmateriaal.

Uitgaande van een analyseschema van huis-houdelijk handelen presenteerde zij een stappenplan, waarin achtereenvolgens aan de or-

de komen: 1. onderwijsvisie school, 2. vakdoelstellingen, 3. randvoorwaarden, 4. keuze themaveld, 5. associatieschema, 6. voorlopige keuze thema's toetsen aan criteria inhoud Verzorging, 7. definitieve themakeuze, 8. aspectenkeuze (verzorgingsstandaard, activiteiten, middelen, verzorgingsniveau), 9. doelstellingen per thema toetsen aan vakdoelstellingen, 10. planning leeractiviteiten, 11. samenstelling lerarenhandleiding, 12. samenstelling leerlingmateriaal, 13. evaluatie en zonodig bijstelling.

Intermezzo

In de pauze was er op de informatiemarkt in het Museum lesmateriaal Verzorging (zowel in gedrukte vorm als audio-visueel) te bekijken, voor zover men er tenminste in slaagde om in de grote drukte voldoende dicht bij de stands te komen. Daarna gaven de leerlingen van een school voor LHNO en IHNO in een uitstekende show een (Spiegel)beeld van hun belevingswereld.

Forumdiscussie

Achter de tafel: *Nettie van de Brake, Gerda Casimir, Paul Jungbluth, Ali de Regt, Ed Schüssler, Olga Teunissen, Bob van de Velde en Iteke Weeda*.

De zaal kon te voren schriftelijke vragen indienen, maar ook vragen en reacties tijdens de discussie inbrengen. Een greep uit de vele items:

Cognitieve vakken en Verzorging

- Vrouwen moeten een opleiding krijgen, die uitzicht biedt op economische zelfstandigheid. Uit onderzoek blijkt dat er op LBO-scholen meer cognitief talent is dan er nu wordt aangesproken. Het is zeker mogelijk om meer cognitieve elementen in Verzorging op te nemen, maar je moet er ook niet voor terugschrikken eindtermen vast te stellen. Cognitieve vakken mogen Verzorging niet verdringen, dus niet of, of maar en, èn. (*Jungbluth*)

- Drie van de tien leerlingen vallen uit de boot door teveel nadruk op cognitieve vakken. Aandacht voor "hoofd, hart en handen" zou dit in belangrijke mate kunnen voorkomen. (*Schüssler*)

- Meer cognitieve vakken in het LBO is te belastend voor kinderen die daarin niet mee kunnen. (*zaal*)

- "Harde" vakken kunnen aangepast worden aan de mogelijkheden van LBO-leerlingen. Informatica is daar hard mee bezig. (*Casimir*)

Waarom Verzorging?

- De docenten vinden dit vak zinvol, maar hoe zit het met de leerlingen? Is Verzorging

niet hetzelfde lot beschoren als het modevak Maatschappijleer, dat tien jaar geleden zondig moest en nu geruisloos wordt geschrapt? Verzorging als apart vak betekent ook verdergaande professionalisering van zorg, is dat wenselijk? Hierbij moet vooral de morele connotatie van het vak niet uit het oog verloren worden. Als Verzorging een kans krijgt in het onderwijs-voor-alleen moet je deze vragen niet uit de weg gaan. (*de Regt*)

● Met emancipatiebeleid hebben we toch ook niet gewacht totdat alle betrokkenen riep: ja dat willen wij! (*zaal*)

● Het zou nog meer gericht onderzocht moeten worden, maar het blijkt dat er wel degelijk zaken fout gaan en mensen (ook hoger opgeleiden) bijvoorbeeld in uitzichtloze schuldensituaties belanden door gebrek aan verzorgingskennis en -vaardigheden. Juist op het moment dat leerlingen enige zelfstandigheid gaan ontwikkelen (12-15 j.) is onderwijs in Verzorging geboden. (*v. d. Brake, Schortinghuis*)

Wat is Verzorging?

Verzorging houdt meer in dan maatschappelijke vorming alleen; het vak moet net als andere schoolvakken een bijdrage leveren aan de persoonlijkheidsvorming, de ontplooiingsmogelijkheden en de voorbereiding op vervolgstudies en beroep. Wat betreft de emancipatorische effecten: die vlak kan Verzorging niet

alleen dragen. Emancipatie krijgt pas een kans als dit ook in de andere vakken wordt nagestreefd. (*Schüssler*)

Integratie van Verzorging

● In een vak als biologie is dat in zekere mate mogelijk, maar dan moet het huidige natuurwetenschappelijke karakter wel aangepast worden. Er zijn wel individuele initiatieven van leraren, die meer uitgaan van de ervaringswereld van leerlingen en de consequenties van hun gedrag. (*Teunissen*)

● Je kunt elementen van Verzorging niet versnipperen over verschillende vakken. Je verliest dan het zicht op het geheel en dat is nu juist essentieel bij Verzorging. Hoe kun je bijvoorbeeld een bezuinigingsbudget opstellen, zonder te weten wat daarvan de consequenties zijn voor de andere middelen, waarover het huishouden beschikt, en voor het verzorgingsniveau? (*v. d. Brake*)

Tot slot de vraag aan de zaal: wie gelooft er nog in de haalbaarheid van Verzorging als apart vak na de rede van de staatssecretaris? Een ruime meerderheid stak zijn hand op...

Annemieke de Wit-Sauter

Verzorging een apart vak, congres op 7 maart 1986 in Den Haag, georganiseerd door het Landelijk Platform Verzorging.

OP DE KOOP TOE!

Een lesboek over consumentenzaken in de huishouding

Hierin wordt zichtbaar gemaakt dat consumentenproblemen niet los gezien kunnen worden van de context, waarin ze ontstaan en opgelost moeten worden. Voor meer informatie: zie folder.

Uitsluitend te bestellen door overmaking van:

- f 20,- (1 docentenhandleiding + 1 leerlingenboek, code 86 HKD)
- f 70,- 5x (1 docentenhandleiding - 1 leerlingenboek, code 86 HKD)
- f 30,- 5x (1 leerlingenboek, code 86 HKL)
- f 49,- 10x (1 leerlingenboek, code 86 HKL),

op giro 4093829 t.n.v. Stichting Voorlichting Huishoudwetenschappen, Postbus 391, 6700 AJ Wageningen.